

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 8ον - ΑΡΙΘΜ. 164

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

- Παραίτησις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰακώβου..... 2
- Ἐκλογή νέων Βοηθῶν Ἐπισκόπων..... 2

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Ποιμαντορικὴ περιοδεία τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Νικολάου εἰς Δυτικὴν Ἀφρικὴν..... 3
- Ἐπίσκεψις τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου Μόσχας εἰς τὴν Ἰνδίαν 3
- Νέος ὀρθόδοξος γραμματεὺς εἰς τμῆμα τοῦ Π.Σ.Ε. 4
- Ἕλλην θεολόγος ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ Ἑκκλησίας καὶ Κράτους..... 4
- Εἰδήσεις ἀπὸ τὰς ὀρθοδόξους ἀδελφότητας τῆς γαλλοφώνου Διασποράς..... 5
- Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὀρθοδόξων εἰς Η.Π.Α. 6
- Ἐκδοσις κοπτικῆς Ἐπιθεωρήσεως..... 6

ΟΡΘΟΔΟΣΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- Ἡ ὁμιλία τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Γαλλίας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον τοῦ Ἁγίου Σεργίου Παρισίων. 8
- Ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ κ. Εὐ. Θεοδώρου περὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.....10

ΟΡΘΟΔΟΣΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....13

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSY, 1292 CHAMBÉSY-GENÈVE, SUISSE

Ἡ "Ἐπίσκεψις" ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευόμενας εἰδήσεις. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μὲ ἀπλὴν ἑνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ- Παραίτησις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰακώβου.

ὑπό τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐγένετο δεκτὴ αἴτησις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Δέρκων κ. Ἰακώβου, ὅπως οὗτος ἀπαλλαγῇ τῶν ποιμαντορικῶν αὐτοῦ καθηκόντων διὰ λόγους ἡλικίας. Τοποτηρητῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δέρκων μέχρι τῆς ἐκλογῆς νέου Μητροπολίτου ὤρίσθη ὁ μέχρι τοῦδε Βοηθός Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀριανζοῦ κ. Γερμανός.

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων εἶχε διατελέσει Μητροπολίτης Ἰμβρου καί Τενέδου, ἐκλεγείς εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ 1926. Τὴν Μητρόπολιν του ἐποίμανε μέχρι τοῦ ἔτους 1960, ὅποτε ἐξελέγη Μητροπολίτης τῆς γερωντικῆς ἐπαρχίας Δέρκων, ὑπέρτιμος καί ἔξαρχος Βοσπόρου Θρακικοῦ καί Κυανέων. Διετέλεσε κατὰ περιόδους μέλος τῆς Ἱ. Συνόδου, συμπαραδρεύων μονίμως εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ 1959, ὡς καί πρόεδρος διαφόρων συνοδικῶν ἐπιτροπῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς Ἐφορίας τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης.

- Ἐκλογή νέων Βοηθῶν Ἐπισκόπων.

ὑπό τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξελέγησαν 3 νέοι Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι, ἐκ τῶν ὁποίων δύο διὰ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας, εἰς δὲ διὰ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Αὐστραλίας. Οὕτω ἐξελέγησαν διὰ μὲν τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας ὁ Ἀρχιμανδρ. Χριστοφόρος Κομοδάτος ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἱ. Ἐπισκοπῆς Τελμησοῦ καί ὁ Ἀρχιμ. Τιμόθεος Κατσιγιάννης ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἱ. Ἐπισκοπῆς Μιλητουπόλεως· διὰ δὲ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Αὐστραλίας ὁ Ἀρχιμ. Ἰεζεκιήλ Κεφάλας ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἱ. Ἐπισκοπῆς Δέρβης.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Ποιμαντορική περιοδεία τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
κ. Νικολάου εἰς Δυτικὴν Ἀφρικὴν.

Ἀπὸ τῆς Πέμπτης, 3 Μαρτίου, ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαος πραγματοποιεῖ μεγάλην ποιμαντορικήν περιοδείαν εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς πατριαρχικῆς περιοδείας περιλαμβάνονται τὸ Καμερούν, ἡ Νιγηρία, ἡ Γιάνα καὶ ἡ Γουϊνέα. Τὸν Πατριάρχη συνοδεύουν οἱ σεβ. Μητροπολίται Καρθαγένης κ. Παρθένιος καὶ Λεοντοπόλεως κ. Νικόδημος. Σημειωτέον ὅτι εἶναι ἡ πρώτη φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν πραγματοποιεῖται πατριαρχικὴ ἐπίσκεψις εἰς τὰς ὀρθόδοξους κοινότητες τῆς περιοχῆς αὐτῆς τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου.

- Ἐπίσκεψις τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου Μόσχας εἰς τὴν Ἰνδίαν.

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου-Καθολικοῦ τῆς Συριακῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς (Ἰνδία) κ. Βασιλείου Μάρθωμᾶ Ματθαίου Α', ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ποιμένος ἐπεσκέφθη τὴν Ἰνδίαν, ἔνθα παρέμεινε ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου ἕως 2 Φεβρουαρίου ἑ.ἔ. Ἡ ρωσικὴ ἀντιπροσωπεῖα, εἰς τὰ μέλη τῆς ὁποίας περιλαμβάνετο καὶ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τούλας κ. Ἰουβενάλιος, ἐπεσκέφθη τὸ Νέον Δελχί, τὴν Βομβάνην, τὸ Μαδράς, ἐγένετο δέ δεκτὴ καὶ ὑπὸ τῆς πρωθυπουργοῦ τῆς Ἰνδίας κυρίας Ἰντίρα Γιάντι, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης ἀπένευμε τὸν Σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου.

- Νέος ὀρθόδοξος γραμματεὺς εἰς τμήμα τοῦ Π.Σ.Ε.

Κατόπιν προτάσεως τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας γενομένης τὸν Νοέμβριον 1976 εἰς τὸ Τορόντο πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δρα Ἐδ. Σκῶτ καὶ τὸν Δρα Φίλιππον Πόττερ, ὁ κ. Ν. Ζαμπολότσκι, καθηγητῆς τῆς θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ, προσελήφθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως ἐρευνῶν τοῦ τμήματος "Δικαιοσύνη καὶ Διακονία" αὐτοῦ. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ὁ καθηγητῆς Ζαμπολότσκι μετέσχε, τὸν Ἰανουάριον 1977, εἰς τὰς συναντήσεις τῶν ὁμάδων ἐργασίας περὶ τοῦ "Ἀφοπλισμοῦ" ὡς καὶ τοῦ "Διαλόγου μέ λαοὺς ζωντανῶν πίστεων καὶ ἰδεολογιῶν" τοῦ Συμβουλίου.

Ἕλληνας θεολόγος ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους.

Εἰς σειρὰν ἄρθρων του εἰς τὴν ἑφημερίδα "Καθημερινή" τῶν Ἀθηνῶν (18,19 Ἰανουαρίου 1977) ὁ καθηγητῆς τῆς θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Σάββας Ἀγουρίδης, ἀνάγων τὸ σημερινόν καθεστῶς τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Τουρκοκρατίας καί, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, εἰς τὴν συνταγματικὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων τούτων συμφώνως πρὸς τὰς ἀπολυταρχικὰς εὐρωπαϊκὰς ἀντιλήψεις τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου αἰῶνος, τάσσεται ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος. Ὁ κ. καθηγητῆς προτείνει τὴν ψήφισιν Νόμου προβλεπόντος τὴν συγκρότησιν Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως προκειμένου, ἐντὸς τακτοῦ χρόνου, νὰ ψηφίσῃ αὕτη Νέον Καταστατικὸν Χάρτην καὶ νὰ ἐκλέξῃ νέους ἐπισκόπους. Τὰ ὡς ἄνω ἄρθρα, γραφέντα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑποβολῆς πρὸς ψήφισιν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τοῦ Σχεδίου τοῦ Νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔγιναν ἀντικείμενον ἀντιρρήσεων ἰδίως ἐκ μέρους κύκλων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπεθύμουν μίαν βαθυτέραν ἔνταξιν τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας εἰς τὴν πατροπαράδοτον ἐνότητα πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ

καί θρησκευτικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία φέρει τήν σφραγίδα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως.

- Εἰδήσεις ἀπό τὰς ὀρθοδόξους ἀδελφότητες τῆς γαλλοφώνου Διασποράς.

Τό Συμβούλιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀδελφότητος Δυτικῆς Εὐρώπης συνήλθεν ἀπό 5-6 Φεβρουαρίου εἰς Μασσαλίαν, ὅπου ἔγινε δεκτόν ἀπό τήν Ὁρθόδοξον Νεολαίαν Νοτίου Γαλλίας. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συμβουλίου ἀφιερώθησαν κατὰ μέγα μέρος εἰς τήν προετοιμασίαν τοῦ Γ' Ὁρθοδόξου Συνεδρίου Δυτικῆς Εὐρώπης, τό ὁποῖον μέλλει νά συνέλθῃ μεταξύ 11-13 Νοεμβρίου 1977. Τό Συνέδριον θά ἀσχοληθῇ, κατὰ τὰ ἀποφασισθέντα, μέ τήν προετοιμασίαν τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τήν ὑπ' αὐτῆς ἀντιμετώπισιν τῆς Ὁρθοδόξου Διασποράς, τῶν προβλημάτων καί τῶν ἐμπειριῶν τῆς ἐντός τῆς συγχρόνου ἐκκοσμικευμένης κοινωνίας.

Ἀφ' ἑτέρου, τό Γραφεῖον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀδελφότητος Βελγίου, τό ὁποῖον συνήλθε τήν 21 Φεβρουαρίου εἰς Βρυξέλλας, ἀπεφάσισε τήν ἴδρυσιν συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τήν ὁποίαν θά ἀνατεθῇ ἡ εὐθύνη τῆς καλλιτέρας ὀργανώσεως τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας Βελγίου, τῆς κατηχήσεως καί τῶν δυνατοτήτων ἀναψυχῆς τῆς.

Τέλος, τό Ἀνώτερον Ἰνστιτούτον Οἰκουμενικῶν Σπουδῶν Παρισίων ὀργανώνει διά τήν 31 Μαρτίου καί τήν 1 Ἀπριλίου μίαν συνεδρίαν μυστικῆς εἰς τήν Ἀγίαν Ἑβδομάδα καί τήν ὀρθόδοξον λειτουργίαν τοῦ Πάσχα. Ὁμιληταί θά εἶναι ὁ π. Boris Bobrinskoy καί ὁ κ. Ὀλιβιέ Κλεμάν, καθηγηταί τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἀγίου Σεργίου, καί ὁ κ. Μιχ. Εὐδοκίμωφ, διδάσκων κατ' ἐντολήν εἰς τό Πανεπιστήμιον τοῦ Poitiers.

- Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὀρθόδοξων εἰς Η.Π.Α.

Συμφώνως πρὸς στατιστικάς τοῦ ἔτους 1974, ἐπὶ 215 ἑκατομ. κατοίκων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς 4.420.000 ἦσαν Ὀρθόδοξοι. Ἐκ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἠρίθμουν 48.460.000, οἱ Βαπτισταὶ 27.588.000, οἱ Μεθοδισταὶ 13.303.000, οἱ Πρεσβυτεριανοὶ 4.000.000, οἱ Ἐπισκοπαλιανοὶ 3.198.000.

- Ἐκδοσις κοπτικῆς Ἐπιθεωρήσεως.

Ἐξεδόθη εἰς τὸ Παρίσι τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς τριμηνιαίας Ἐπιθεωρήσεως : "Ὁ κοπτικὸς κόσμος". Ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως εἶναι, ὡς λέγεται εἰς τὸν πρόλογον, "νά καταστήσῃ γνωστὸν τὸν κοπτικὸν κόσμον, τὸσον πλούσιον ὅσον ἀφορᾷ τὸ παρελθόν, τὸσον ἐκτεταμένον εἰς τὴν παρούσαν πραγματικότητα. Νά μύσῃ τὴν Δύσιν εἰς τοὺς πνευματικούς καὶ καλλιτεχνικούς θησαυρούς τοῦ κοπτικοῦ κόσμου... Νά χρησιμεύσῃ ὡς συνδετικὸς κρῖκος εἰς ὅλους τοὺς κόπτας, διεσπαρμένους ἀνά τὴν ὑδρόγειον. Νά γίνῃ ὁ καθρέπτης τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν κοπτῶν τὸσον εἰς τὴν πατρίδα των ὅσον καὶ ἀνά τὰς πέντε ἠπείρους". Τὸ τεῦχος περιέχει πολὺ ἐνδιαφερούσας πληροφορίας διὰ τὴν κοπτικὴν γλῶσσαν, ἀπόγονον τῆς ἀρχαίας αἰγυπτιακῆς, χρησιμοποιουμένην σήμερον εἰς τὴν λειτουργίαν, διὰ τὸν αἰγυπτιακὸν χριστιανισμόν καὶ τὰς βαθείας ρίζας του εἰς τὴν ἀρχαίαν αἰγυπτιακὴν πολιτιστικὴν παράδοσιν, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Αἰθιοπίας, ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος καὶ διώρισε τὸν πρῶτον αὐτῆς ἐπίσκοπον Φρουμέντιον, ἐπίσης δέ καὶ ἄρθρον τοῦ π. Μάττα Ἐλ Μεσκίν, ἡγουμένου τοῦ κοπτικοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Μακαρίου, περὶ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Τὸ ἄρθρον ἀποτελεῖ ὡραῖον δεῖγμα τῆς βαθείας πνευματικότητος, ἢ ὁποῖα διέπει σήμερον τὸν κοπτικὸν χριστιανισμόν.

Ἡ Κοπτική Ἐκκλησία ἀριθμεῖ σήμερον περί τά 6 ἕως 10 ἑκατομ. ἐπί συνόλου 38 ἑκατομμ. τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αἰγύπτου. Πάπας-Πατριάρχης αὐτῆς εἶναι ἡ Α.Μ. Σενούδα Γ', ἀποτελεῖται δέ ἐκ 35 ἐπισκόπων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 31 εἰς τήν Αἴγυπτον, 2 εἰς τό Σουδάν, 1 εἰς Ἀν. Ἀφρικὴν καί 1 εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὑπενθυμίζεται, ὅτι ὁ μετ'αὐτῆς διάλογος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν τῷ πλαίσιῳ τοῦ εὐρυτέρου διαλόγου μέ τῆς Ἀρχαίας Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνεκαινιάσθη κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἐν Σαμπεζύ (1968), ὅτι δέ ἡ Α' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις (Σαμπεζύ 1976) ἀπεφάσισε τήν δραστηριοποίησιν αὐτοῦ.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- Ἡ ὁμιλία τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Γαλλίας κατά τήν ἑορτήν
τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τό Ἰνστιτούτον τοῦ Ἁγίου
Σεργίου Παρισίων.

Κατά τήν ἑορτήν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τό παρεκκλήσιον τοῦ Ἰνστιτούτου Ὁρθοδόξου θεολογίας τοῦ Ἁγίου Σεργίου Παρισίων, παρουσία τοῦ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Σασίμων κ. Ἱερεμίου, τῶν καθηγητῶν καί σπουδαστῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς καί πολλῶν πιστῶν καί ἐκπροσώπων ἄλλων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καί ὁμολογιῶν, ὡμίλησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας καί Ἐξαρχος πάσης Ἰβηρίας κ. Μελέτιος, ὁ ὁποῖος ἀνέλυσε τήν ἔννοιαν καί τήν θεολογικήν σημασίαν τῆς ἑορτῆς. Ἡ "Ἐπίσκεψις" ἀναδημοσιεύει κατωτέρω χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ὁμιλίας :

"Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἐδῶ περισσότερο εἶναι νά κατανοήσωμεν τήν θεολογικήν σημασίαν τῆς κοινῆς ἑορτῆς τῶν τριῶν μεγάλων ἱεραρχῶν καί οἰκουμενικῶν διδασκάλων. Ἡ Ἐκκλησία ἠθέλησε νά ἐπισύρῃ τήν εὐσεβῆ προσοχήν τῶν πιστῶν ὄχι μόνον εἰς τά πνευματικά προσόντα ἐκάστου ὡς καί εἰς τήν ἀγιότητα αὐτῶν ὡς πρός ὅ,τι αὕτη ἔχει τό ἰδιαίτερον εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἀλλά, εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν, εἰς ὅ,τι εἶναι κοινόν καί εἰς τοὺς τρεῖς, ἤτοι εἰς τό γεγονός ὅτι ἦσαν καί οἱ τρεῖς ἐκκλησιαστικοί ἱεράρχαι καί θεολόγοι ὑπό τήν πλέον ἔντονον καί ὑπαρξιακήν σημασίαν τοῦ ὄρου... Πράγματι οἱ τρεῖς θεολόγοι οἰκοδόμησαν τήν δογματικήν σκέψιν των ἐπί τῆς ποιμαντικῆς ἐμπειρίας των ὡς ἐπισκόπων, κατά τήν διεύθυνσιν τῆς ἐπισκοπῆς των, ὡς καί ἐπί τῆς μοναχικῆς πνευματικότητος, τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ἀνεγνωρισμένοι διδάσκαλοι. Ὅλοι μας συμφωνοῦμεν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία ὀφείλει νά τρέφεται ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας καί τῆς πράξεως χάριν τῆς συγκεκριμένης ὠφελείας τῶν ἀνθρώπων εἰς μίαν ἐκάστην τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἄλλ' ἢ θεολογία οὐδόλως περιορίζεται ἀπὸ σύνορα, οἰασθήποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι ταῦτα : τὸ μήνυμά της εἶναι καθολικόν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἡ ὑμνογραφία μας δίδει εἰς τοὺς τρεῖς ἁγίους τὸν τίτλον τοῦ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου. Τοῦτο δέ, βεβαίως, διότι ἡ εὐρεῖα κατάρτισις των καὶ ἡ δύναμις τῆς διανοήσεώς των, φωτισμένοι ὑπὸ τῆς χάριτος, εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι διέδωσαν τὴν διδασκαλίαν των εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἕως τὰς ἡμέρας μας. Καὶ οἱ τρεῖς ὑπῆρξαν ὄξεῖς καὶ πιστοὶ ἐξηγηταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὴν ὁποίαν ἀνεγίνωσκαν ἀδιαλείπτως καὶ, ὁμοίως ἀδιαλείπτως, ἐσχολίαζαν, ἔχοντες τὴν ἱεραποστολικὴν μέριμναν διὰ τὴν διάδοσιν παντοῦ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τόσον ἡ σκέψις των ὅσον καὶ ἡ ζωὴ των ἦσαν ἐμπεποτισμένοι ἀπὸ τὴν Βίβλον.

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἐφώτισαν, κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων - τὰς ὁποίας διηύρουναν καὶ ἠύξησαν ἡ πίστις καὶ ἡ χάρις - , τὸ ἄμετρον μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ, ἐνός καὶ τριῶν προσώπων συγχρόνως. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν μὲ τὸν τρόπον του, - ὁ εἷς περισσότερον λογικὸς καὶ ἄνθρωπος τῆς πράξεως, ὁ ἕτερος περισσότερον ποιητὴς καὶ θεωρητικὸς -, ἐπεχείρισε νὰ ρίψη φῶς εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς φύσεως. Ἡ προσφορά των, ἐκτός τῆς ἐδραιώσεως τοῦ Δόγματος τῆς Νικαίας (ὁμοούσιος), ὑπῆρξεν ὅτι προσῆγγισαν τὸ πρόβλημα γενικῶς τοῦ προσώπου καὶ ἔρριψαν, μέχρις ἐνός σημείου, τὰς βάσεις μιᾶς περσοναλιστικῆς συλλήψεως, ἡ ὁποία δὲν θὰ λάβῃ τὴν πλήρη μορφήν της παρά κατὰ τὴν νεωτέραν, καὶ μάλιστα τὴν σύγχρονον, ἐποχὴν. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀφ' ἑτέρου, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἁγίου Παύλου, κατέδειξε τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, συνδετικῆς οὐσίας τῆς κοινοτικῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀγγελίας τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Συγχρόνως, εἰς τὴν γραμμὴν τῶν προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐν ἓκ τῶν κυρίων στοιχείων τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὑπῆρξεν ἡ ὑπενθύμισις, μὲ θάρρος καὶ πείσμα, τοῦ καθήκοντος τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν πλουσίων ἐναντι τῶν πτωχῶν χωρὶς ὅμως ἀναφορὰν εἰς τὴν φυ-

σικὴν βίαν ἢ εἰς καταστρεπτικὰ πάθη ὅπως ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως, ἀλλά, ἀντιθέτως, δι' ἀναφορᾶς πάντοτε εἰς τὸ πρωτεῖον τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ εἰς μόνην τὴν ἀξίωσιν τῆς δικαιοσύνης...

Αὕτῃ φαίνεται νὰ εἶναι ἡ θεμελιώδης σημασία τῆς ἐορτῆς αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας: ἡ συνάντησις τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸ πρωτεῖον τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶναι συγχρόνως ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ὑπέρτατον δῶρον του εἰς τὸν κόσμον".

- Ὁμιλία τοῦ καθηγητοῦ κ. Εὐ. Θεοδώρου περὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Ὡς ἀνέγραψεν ἡ "Ἐπίσκεψις" εἰς τὸ προηγούμενον (ἄρ.163) τεῦχος της, μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν κατὰ τὸν ἐορτασμόν τῆς μνήμης τοῦ ἱεροῦ Φωτίου εἰς Ἀθήνας ὑπῆρξεν ὁ Καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου. Κατωτέρω ἀναδημοσιεύομεν ἐκ τῆς "Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας" (16.2.1977) ἀπόσπασμα τῆς ὁμιλίας του περιέχον χαρακτηρισμὸν τῆς προσωπικότητος τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός ὡς καὶ τῆς σημασίας του διὰ τὴν σύγχρονον οἰκουμενικὴν κίνησιν :

"Ὁ Ἱερός Φώτιος διετύπωσε τὴν ἀποψι, πὼς ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἐνότης μέσα στὴν ποικιλία. Μέσα στὸ περιβάλλον της ἐγκλιματίζονται καὶ αὐτὰ τὰ χοϊκὰ ἀνθρώπινα, ἐθνικὰ καὶ κοσμικὰ στοιχεῖα... Τὸ θαβώριο ἀκτιστο φῶς, προσπίπτοντας ἐπάνω στὸ πρῆσμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ὑφίσταται μιὰ φασματοσκοπικὴ ἀνάλυσι καὶ παρουσιάζει ὅλα τὰ χρώματα τῆς Ἰριδος. Ἡ ἐτερότης καὶ ἡ παραλλαγὴ αὐτῆ τῶν χρωμάτων ἀποκλείει κάθε ἐκκλησιαστικὸ Μονοφυσιτισμὸ, Μονισμό ἢ Κομφορμισμὸ καὶ ἀποδεικνύει ὅτι μέσα στὸ χῶρο τῆς Ὁρθοδοξίας δέν ἔχει θέσι ὁ ἰσοπεδωτικὸς ὁδοστρωτήρας τῆς ὁμοιομορφίας..."

"Ὁ Φώτιος δέν ἦταν ἓνας κοντόφθαλμος, μονολιθικός καὶ στατικός ἡγέτης, πού κρίνει ὑπὸ περιορισμένη ὀπτική γωνία. Ἦταν δυναμικός καὶ διορατικός ἡγέτης, ὁ ὁποῖος ἔκρινε ὅλα τὰ ἐπὶ μέρους ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ ὅλου καὶ ἐνέτασσε τὰ μεμονωμένα γεγονότα σ'εὐρύτερες καθολικὲς προοπτικὲς, γι'αὐτὸ καὶ δέν ἐδίστασε ν'ἀναθεωρήσῃ καὶ ἀπόψεις καὶ ἀποφάσεις του... Ἡ διακριτικὴ ἱκανότης του συνέτεινε ὥστε νὰ κατευθύνῃ καὶ τὴν Σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 879-880, πού θεμελίωσε τὴν συμφιλίωσι μὲ τὴν Ρώμη, ἐπάνω στὴν πλουραλιστικὴ ἀρχὴ τοῦ Φωτίου, κατὰ τὴν ὁποία, κάθε ἐκκλησιαστικὸς θρόνος μπορεῖ νὰ ἔχη καὶ τίς δικῆς του παραδόσεις καὶ τ'ἀποκλειστικὰ δικά του ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα, γιὰ τὰ ὁποῖα δέν πρέπει νὰ ἐρίζουν καὶ νὰ διαφιλονεικοῦν οἱ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ θρόνοι. Ἐάν οἱ δύο Ἐκκλησίαις ἐπέστρεφαν στὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἴ"

τῆς κοινῆς αὐτῆς ἀποφάσεώς των, μέ παράλληλη ἀποδυναμωσι τοῦ Παπικοῦ Πρωτείου, ἀσφαλῶς, αὐτομάτως καί πολύ εὐκόλα θά καταδαφιζόταν τό τεῖχος τοῦ αἴσχους, πού ἀνυψώθηκε ἀνάμεσα στίς δύο Ἐκκλησίες καί ἐξακολουθεῖ νά τίς χωρίζει ἕως σήμερα, ὡς μή ὄφελε".

Καί ὁ Καθηγητής κατέληξε : "Στόν τόπο μας, πολλοί ἐξακολουθοῦν νά στρέφονται κατά τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀνακαινίσεως τῶν πάντων ἐν Χριστῷ. Δηλαδή ἐναντίον τοῦ Ὁρθοδόξου ἀνθρωπιστικοῦ καί πολιτιστικοῦ ἰδεώδους, πού ἀκτινοβολεῖ ἡ ζωή καί τό ἔργο τοῦ ἱεροῦ Φωτίου. Δέν εἶναι σκοταδισμός, ὅπως τονίζουν μερικοί Μανιχαῖζοντες ἢ Ἰουδαῖζοντες στοχασταί ἢ ψευδοπροοδευτικοί, τό νά ἐμμένουμε στό ἰδεῶδες αὐτό. Ὅπως θά ἦταν παράλογο ν'ἀρνηθοῦμε τήν ἐννοια τῆς Δημοκρατίας, γιατί μερικοί τήν ἔχουν ὡς ἀπατηλόν σύνθημα. Ποτέ δέν ἀρνούμεθα τό γνήσιο, γιατί κυκλοφόρησαν κίβδηλα. Ὁ Πατριάρχης Φώτιος καλεῖ τόν καθένα κατά περίπτωσι εἰδικότητος ἀπό ἐμᾶς νά τόν μιμηθῇ. Καί μᾶς προσκαλεῖ νά συνενώσουμε τίς δυνάμεις μας, ὡς μέλη τοῦ Ἐνός καί τοῦ αὐτοῦ ὄλου, τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας Του."

ΟΡΘΟΔΟΣΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 98.- ALPAGO NOVELLO (A.): Tipologia delle chiese bizantine della Grecia. Corsi di cult. sull'arte rav. e biz. Ravenna 9-22 marzo 1975 (Ravenna: Longo Ed., 1975), p.7-45.
- 99.- ALVÉS DE SOUSA (P.G.): El sacerdocio ministerial en los libros De sacerdotio de S. Juan Crisóstomo. (Col. teol. Univ. de Navarra, 9.) Pamplona: Univ. de Navarra, 1975, 265 p.
- 100.- ATHANASIUS I PATRIARCH OF CONSTANTINOPLE : Letters to the Emperor Andronicus II, members of the imperial family, and officials. Ed., trans. and comment. by Alice-Mary MAFFRY TALBOT. (Corp. Font. Hist. Byz., 7 / Dumbarton Oaks Texts, 3.) Washington (D.C.): Dumbarton Oaks, 1975, LII + 467 pp.
- 101.- AUBINEAU (M.): Un ps.-Athanase, In Lazarum (e Vat. Ottob. gr. 14), restitué à Léonce de Constantinople. JTS 25(1974) 442-447.
- 102.- BAGATTI (B.) - PICCIRILLO (M.) - PRODOMO (A.) : New Discoveries at the Tomb of the Virgin Mary in Gethsemane. (Studium Bibl. Franc., Coll. Minor, 17.) Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1975, 95 pp., 25 illus., 3 plates, indices.
- 103.- BEBIS (G.S.): The ecclesiastical Hierarchy of Dionysius the Areopagite: A liturgical interpretation. GOTR 19(1974) 159-175.
- 104.- BOYD (S.): The Church of the Panagia Amasgou, Monagri, Cyprus, and its wall paintings. Dumb. Oaks Papers 28(1974) 277-349.
- 105.- BRONS (B.): Gott und die Seienden. Untersuchungen zum Verhältnis von neuplatonischer Metaphysik und christlicher Tradition bei Dionysius Areopagita. (Theol. Diss.) Göttingen 1975.
- 106.- CALLMANN (Ellen): Thebaid Studies. "Antichità viva", 14,3 (1975)3-22, 30 illus.
- 107.- CIRILLO DI ALESSANDRIA : Trattato "Contra quelli che non vogliono riconoscere la santa Vergine madre di Dio". Introd., testo critico, trad. e note a cura di C. SCANZILLO. (Collana patrist. I Luminari delle Chiese.) Sorrento: Ed. Benedettine, 1975, 135 p.
- 108.- COMAN (I.): Ἐγκώμιον Μ. Βασιλείου πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον Μιλάνου. Μεταφορὰ ἐκ Καππαδοκίας τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Διονυσίου (ρουμανιστί). Stud Teol. 27(1975)359-376.
- 109.- CROCE (V.): Tradizione e ricerca. Il metodo teologico di san Massimo il Confessore. (Stud. Patrist. Mediolanensia, II, 2.) Milano: Vita e Pensiero, 1974, VI + 207 p.
- 110.- CUTRONE (E.J.): Saving Presence in the Mystagogical Catecheses of Cyril of Jerusalem. (Ph.D. Diss.) Univ. of Notre Dame, 1975.

- 111.- DALMAIS (I.H.): Théologie de l'Eglise et mystère liturgique dans la Mystagogie de S. Maxime le Confesseur. Stud. Patr. XIII, 2(1975)145-153.
- 112.- DELIYANNI-DORIS (H.): Die Wandmalereien der Lite der Klosterkirche von Hosios Meletios. (Miscell. Byzant. Monacensia, 18.) München: Inst. f. Byzantinistik und neugr. Philologie, 1975, XVI + 311 S., Pläne, Taf.
- 113.- DIMITRIJEVIĆ (D.): Die Christologie des Hl. Athanasius des Grossen und ihre Bedeutung für das Verständnis der Eucharistie. "Pravoslavna Misao" 17 (Beograd 1974) 50-61 (σερβιστί μετά περιλήψεως γερμανιστί).
- 114.- FERNÁNDEZ (D.): Maria en la catequesis de S. Cirilo de Jerusalem. Eph. Mar. 25(1975)143-171.
- 115.- IDEM : Pneumatologia de San Cirilo de Jerusalem. (Excerpta e Diss. ad Lauream, Pont. Inst. Orient. Studiorum.) Madrid 1974, XV + 63 p.
- 116.- FOSS (C.): Byzantine and Turkish Sardis. (Archaeol. Explor. of Sardis: Monograph 4.) Cambridge (Mass.): Harvard Univ. Press, 1976, XVI + 216 pp., 39 illus.
- 117.- GALLINARI (L.): Il De instituto christiano di Gregorio di Nissa e il suo significato educativo. Stud. introduttivo e traduzione. Cassino: Garigliano, 1974, 164 p.
- 118.- GREGORY (T.E.): The Remarkable Christian Homily of Kyros Panoplites. Greek, Rom. and Byz. Stud. 16(1975)317-324.
- 119.- IRMSCHER (J.): Antike und Mittelalter in Bulgarien. Jahrb. des Kunsthist. Inst. der Univ. Graz, 9-10(1974/75)107-121, mit 20 Abb.
- 120.- JIVI (A.): Βυζαντινά θεολογικά συγγράμματα έκδοθέντα έν ταῖς Ρουμανικαῖς Χώραις υπό τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου. (Ρουμανιστί.) Stud. Teol. 27(1975)219-225.
- 121.- KRESTEN (O.) Nugae Syropulianae. (...) Rev. Hist. Textes 4 (1974)75-138, facs.
- 122.- LEANZA (S.): L'esegesi di Origene al libro dell'Ecclesiaste. Reggio Calabria: Ed. Parallelo, 1975, 123 p.
- 123.- MATEI (H.C.) - POPA (M.D.) - STOICESCU (N.) - RADULESCU (Gh.) - NICOLESCU (N.N.) - CHIPER (I.) - ALEXANDRESCU (I.) (sous la réd. de C.C. GIURESCU): Histoire chronologique de la Roumanie. Bucarest: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, 549 p.
- 124.- MEGAW (A.H.S.): Byzantine Architecture and Decoration in Cyprus: Metropolitan or Provincial? Dumbarton Oaks Papers 28(1974)59-88.
- 125.- MELLINK (Machteld J.): Archaeology in Asia Minor. American Journal of Archaeology, 79(1975)201-222, 2 ill., ind.
- 126.- MÉTRÉVÉLI (Hélène) - OUTTIER (B.): Contribution à l'histoire de l'hirmologion: Anciens hirmologia géorgiens. "Le Muséon"

- 88 (1975) 331-359.
- 127.- NICOLAOU (K.): Archaeological News from Cyprus, 1973. Amer. Journ. Archaeol. 79 (1975) 125-134.
- 128.- NORET (J.): Catalogues récents de manuscrits. 9e série. Anal. Boll. 93 (1975) 391-404.
- 129.- ORLANDI (T.): Basilio di Cesarea nella letteratura copta (con un'appendice di J. GRIBOMONT.) Riv. Studi Orient. 48 (1975) 49-59.
- 130.- PAPADAKIS (A.): Gregory II of Cyprus and an Unpublished Report to the Synod. Greek, Rom. and Byz. Studies 16 (1975) 227-239.
- 131.- PAPAROZZI (M.) Un canone inedito del ms. Vat. Palat. gr. 210. "Aevum" 49 (1975) 423-436.
- 132.- PAPINI (G.M.): Linee di teologia ecumenico-mariana in Oriente e in Occidente. (Diss.-es. ad laur. in Pont. Fac.-e Theol. "Marianum", 20.) Roma: Ed. "Marianum", 1974, 154p.
- 133.- PARENTE (F.): Πρό ποίου ἔωσφόρου ἐγεννήθη ἡμῶν ὁ Κύριος. L'interpretazione cristiana di Salmo 109-3c LXX da Giustino ad Origene. Studi class. e orient. 24 (1975) 197-210.
- 134.- PASQUATO (O.): Gli spettacoli in S. Giovanni Crisostomo. Paganesimo e cristianesimo ad Antiochia e Costantinopoli nel IV secolo. (Orientalia Christiana Analecta, 201.) Roma: Pont. Inst. Orient. Stud., 1976, XXIV + 370 p.
- 135.- ΠΑΤΡΙΝΕΑΗ (Χρ.) - ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ (Ἀγάπης) - ΘΕΟΧΑΡΗ (Μαρίας): Μονή Σταυρονικήτα. Ἱστορία - Εἰκόνες - Χρυσοκεντήματα. Ἄθ. (1974), 241 σσ., 119 πίν.
- 136.- PENA (I.) - CASTELLANA (P.) - FERNÁNDEZ (R.): Les stylites syriens. (Stud. Bibl. Franciscanum, Coll. Minor, 16.) Milano: Franc. Press, 1975, 222 p., ind.
- 137.- PETKOVIĆ (S.): Manastir Sveta Trojica kod Pljevalja. (The Monastery of the Holy Trinity near Pljevalja.) Beograd / Belgrade: Hist. of Art Inst. (Univ.), 1975, IX + 163 pp., illus. (Σερβιστί μετά περιλήψεως ἀγγλιστί.)
- 138.- POPOVA (Olga Sigizmundovna): Les miniatures russes du XIe au XVe siècle. Léningrad: Avrora 1975, 170 p., 88 illus. couleur.
- 139.- RIEDINGER (R.): Zur antimarkionitischen Polemik des Klemens von Alexandrien. Vig. Christ. 29 (1975) 15-32.
- 140.- SALAMON (M.): Rozwój idei Rzymu-Konstantynopola od IV do pierwszej połowy VI wieku. (The development of the Rome-Constantinople Idea from the IV to the first half of the VI Century.) Katowice 1975, 144 pp., 8 tab. (Πολωνιστί μετά περιλήψεως ἀγγλιστί.)

- 141.- SPRENGER (H.N.): Theodori Mopsuesteni in XII prophetas Commentarius. Einleitung und Ausgabe. (Theol. Diss.) Göttingen 1975.
- 142.- STUART (T.): Icons. London: Faber and Faber, 1975, III + 176 pp., 88 plates.
- 143.- STYLIANOU (A. and I.): The painted church of the Archangel Michael at Kholi, Paphos. "Κυπριακά Σπουδαί" 38-39, (1974-75)31-44, illus.
- 144.- TEISSEYRE (Ch.): Doctrine et pastorale dans l'iconographie médiévale. Rev. Hist. Spirit. 50(1974)343-368.
- 145.- TSIRPANLIS (C.N.): Mark Eugenicus and the Council of Florence. A Historical Re-evaluation of his Personality. (Βυζαντινά Κείμενα καὶ Μελέται, 14.) Θεσσαλονίκη: Κέντρον Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, 1974, 125 σσ.
- 146.- WALTER (C.): The Significance of Unction in Byzantine Iconography. Byz. and Mod. Gr. Stud. 2(1976)53-73.
- 147.- WILSON (N.G.): Saint Basil on the value of Greek literature. Greek text, translation and commentary. London: Duckworth, 1975, 75 pp.
- 148.- Van WINDEN (J.C.M.): On the date of Athanasius' apologetic-al treatises. Vig. Christ. 29(1975)291-295.
- 149.- WRIGHT (D.H.): The Shape of the Seventh Century in Byzantine Art. First Annual Byz. Stud. Conference (Cleveland, 24-25 Oct. 1975)9-28.
- 150.- ZABOLOTSKIJ (N.): Ἡ χριστολογία τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας. Δελτίον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας 10(1975)66-69, 11(1975)64-67, 12(1975)56-61 (ρωσιστί).
- 151.- ZALOSCHER (Hilde): Die Kunst im christlichen Ägypten. Wien/München: Verlag A. Schroll u. Co., 1974, 192 S., 21 Abb. i. Text, 107 z.T. farb. Abb. auf Taf.
- 152.- ZETTL (E.): Die Bestätigung des V. Ökumenischen Konzils durch Papst Vigilius. Untersuchungen über die Echtheit der Briefe „Scandala" und „Aetius" (JK. 936. 937). (Antiquitas, Reihe 1. Abh. zur Alten Geschichte, 20.) Bonn: R. Habelt Verlag, 1974, XI + 81 S.
- 153.- Athos. Formes dans un lieu sacré. Sélection de textes, notes et photographies par P.M. MYLONAS. Avec une préface de P. LEMERLE et deux textes inédits de M. CHATZIDAKIS et Ph. ANOYANNAKIS. Athènes 1974, cartes, 24 illus. couleur.